

oorleven van de
waaraan Goos-

antwoordelijk-
die zijn woor-
l.
Ieder weet, wat
kost. Ieder kon
van Schilders
st. Maar waar-
teerd in dienst
de vrijmakings-
n. Hij heeft mee
ichten van deze
gebruikt!

orgen nog meer
gedaan. Als ons
del — dan zijn
g het beste. Als
agevolgd — en
gevolgd — dan
En hun werk
de derde linie al
iet makkelijker,
e linie mochten
het nog moeilij-
nar niet van de
n rechts komen
linie. Misschien
keer gepreekt.
doen. Want het
der, vast staan:
DE strijd, onder

alwerda, die nu
? Laten we het
ibuut in de oor-
van de oorlogs-
hdden der jaren,
het opgroeiende
ristus van haar
nd Christus zelf
ld de prijs van
oor het vlees is
da dat zelf ge-
eten gezin kwam.
et schepsel aan
t voorbijgaande,
staan heeft hem
merg. Naar de
dood verhaast.
ie fundamente
e blijvende stad,
hart uit. Ik wil
het verdriet om
ch niet het uit-
ide stad, die wij
en. Ik wil voor
niet maar van
k zelf leert te
P. v. d. STOEL.

van een lezing te Schiedam, en voegde hij zich bij ons om eveneens naar Amersfoort te reizen. Het gesprek, dat wij tijdens die treinreis met hem hebben gehad, zullen wij niet licht vergeten.

Altijd dezelfde hartelijke belangstelling voor gezin en arbeid van anderen. Welk een bewogenheid om het verlies van onze geliefde en diepbetreurde prof. Schilder en om de spanningen in ons kerkelijk leven. Uit zijn woorden bleek nog eens overduidelijk de innige verhouding tussen K. S. en hem, hoe zij elkaar met raad en daad terzijde hadden gestaan, en zijn grote bezorgdheid voor het leven van prof. Schilder in de laatste dagen vóór 23 Maart. Hij had het helaas juist gezien, toen hij in die dagen had gezegd, dat, wanneer het zo zou doorgaan, K. S. geen week meer onder ons zou zijn. Maar wie zou in het begin van de vorige week hetzelfde van hem hebben durven zeggen?

Zou hij het geweten hebben, dat er mensen zijn geweest — Gode zij dank niet onder ons —, die na het verlies van prof. Schilder het hebben durven uitspreken: „wanneer Holwerda nu nog eens wegvault, dan komen ze wel weer terug”. Wij huiveren, zoals prof. Holwerda zeve huiverde bij de gedachte, toen hij zich in ons laatste gesprek afvroeg, hoe degenen, die Schilder met zijn afzettingsbul naar de hemel hebben laten gaan, toch wel de dood zouden moeten ingaan. In diepe bewogenheid voegde hij eraan toe: „zij zien het niet, wat zij daarmede hebben gedaan”. Het harteleed, dat achter deze woorden schuilt, is niet in woorden uit te drukken.

Bewogenheid, ja, dat was een van de edele kenmerken in het leven van onze geliefde dode. Bleek uit zijn woorden, terwijl de trein voortratelde, niet, hoe hij in zijn leven als predikant en hoogleraar steeds dieper was gaan verstaan de bewogenheid voor het mensenleven? Hoe glansde deze bewogenheid door in zijn prediking, in het bijzonder na het verlies van zijn dochttertje? Maar zijn ziel is vertroost geworden. Hij heeft ervan getuigenis afgelegd in zijn drie preken, gebundeld onder de titel: „Om Uwentwil getroost”.

En thans staan wij zelve in diepe bewogenheid aan zijn baar. Maar met zijn heengaan is het Woord, dat hij in zijn leven heeft verkondigd, gebleven. Dat alleen is onze troost, al buigt onze ziel zich neder in ons.

Wij zien prof. Holwerda nog zitten tegenover ons in de trein; wij horen nog zijn zachte stem, zijn getuigenis van de troost bij de dood van prof. Schilder.

In de laatste prediking, welke wij vorige maand van hem mochten horen, zeide hij: „Wij staan stil, doch God beweegt ons op de roltrap der historie”.

Historie! Ja, Klaas Schilder, 19 December 1890—23 Maart 1952; Benne Holwerda, 22 September 1909—30 April 1952. Geschiedenis van Gods Kerk in ons land. Geen historie van mensenslevens, doch van de Kerk, welke stand houdt tot de jongste dag.

Juist daarom mogen wij ook nu met de woorden van Prof. Holwerda belijden: „Om Uwentwil getroost”.

Onze enige troost in leven en in sterven.

Rotterdam, 3 Mei 1952. B. VAN DER ROS.

glipst ons....”

le avond van de
om uitdrukking
daachten” in ons
e Holwerda, dan
re zin. Het was
oud-gemeentelijk
rafsfoort, die voor
even.

in herinneringen
uwelijk, met zijn
en huwelijkseen-
woorden Maleachi
tot de dag aand-
op 14 October
over Matthéus
niet wordt ge-

prof. Holwerda
April j.l. in zijn
het eigenlijk ook
e laatste Woord-
teleden geweest.
3: 9—22 en het
de zin van het
ediker het in dit
e vloek der ver-
nigheid en het
ekte hij de schat-
et een eenvoudig
lijden en te loven
s van Psalm 84:
onthouden, zelfs
voor Hem leven.”
sworden.

wij deze „predi-
vond daaraanvol-
ein naar Amers-
a prof. Holwerda

DE SABBATH.

God heeft geen Sabbath ingesteld om leegloopers te zien zienteren voor zijn aangezicht.

Naardien in den tijd het sabbathswerk eigenlijk steeds hierin was gelegen, dat de werker met zijn werken opklimt tot God, is Christus' overgave van het koninkrijk aan God den Vader de hoogste, en dus de laatste sabbathsplicht-vernulling in den tijd.

De sabbath-der-pauze is het mindere, het teeken, het zegel, en behoort tot de oeconomieën van den tijd. De sabbath-zonder-pauze is het meerdere, het beteekende, het verzegelde, en behoort tot de oeconomie der eeuwigheid.

K. S.

K. S. zijn kerkelijk ambt te ontnemen. Of, en zo ja, op welke wijze, ter synode ook de vraag onder ogen is gezien of hiermee een weg bewandeld werd, die ethisch en kerkrechtelijk geacht kon worden te liggen binnen de grenzen van Gods geboden voor het kerkelijk leven, is ons niet overgeleverd. Deze synode schuwde de openbaarheid en vergaderde vrijwel uitsluitend in het geheim.

Helaas, helaas, de synode was zo „zinnig” het professorale advies op te volgen en zich te laten verleiden tot de schorsing van Professor Schilder en in het daartoe strekkende besluit verklaart de synode, dat zij

„overwegende:

1e. dat Prof. Schilder in een schrijven van Oct. '42 aan de kerkeraad van Kampen geadviseerd heeft, dat deze het door de Synode bedotene overeenkomstig art. 31 K.O., niet voor vast en bondig besluit zou houden;

2e. dat hij niet voldaan heeft aan de door de Synode van Utrecht uitgesproken verwachting, te erkennen, dat zijn adviezen aan de kerk van Kampen hadden moeten worden nagelaten;

3e. dat hij zich, ook zelfs na herhaalde oproeping, onttrokken heeft aan de behandeling van de dusgenaamde meningsverschillen in de zittingen van de Synode van Sneek-Utrecht, in Mei-Juni 1942;

4e. dat hij tegen de leeruitspraken der Synode geen gravamen of andere bezwaren bij deze Synode ingediend heeft, en thans deze leeruitspraken, hoewel de Synode die tegen door anderen ingebrachte gravamina bevestigd en gehandhaafd heeft, openlijk bestrijdt;

5e. dat hij de kerken opwekt de binding aan die leeruitspraken niet te aanvaarden, als ook in strijd met de beslissing van de Synode van Sneek-Utrecht, dat de classes zich bij de examina vergewissen moeten van de instemming der candidaten met die leeruitspraken, te handelen;

6e. dat hij geweigerd heeft zijn leedwezen over de door hem aangenomen houding uit te spreken, te erkennen dat zijn adviezen aan de kerk van Kampen in zijn schrijven van Oct. '42 gegeven, hadden moeten zijn nagelaten, te beloven niets te zullen leren wat met de leeruitspraken van de Synode van Sneek-Utrecht niet ten volle in overeenstemming is en te verklaren, dat hij op generlei wijze tegen die leeruitspraken in de kerken actie zal voeren; en dat hij also volhardt in de door hem aangenomen houding tegenover de Synode als wettige vergadering van de Gereformeerde Kerken, uitsprekt, dat hij zich aldus schuldig gemaakt heeft aan de in art. 80 K.O. genoemde zonde van scheurmaking, en besluit:

1e. met diep leedwezen hem, op grond van art. 79 en 80 K.O. en op grond van de „Regelen betreffende de beëindiging van de schorsing in, en het verlenen van verlof uit de dienst van hen, die aan de Theol. Hogeschool van de Geref. Kerken in Nederland in vaste dienst onderwils geven” in zijn ambtelijke bediening als hoogleraar aan de Theol. Hogeschool en als Emeritus-Dienaar des Woords van de Geref. Kerk van Rotterdam-Delfshaven te schorsen voor de tijd van drie maanden, teneinde hem gelegenheid te bieden zijn afdwaling te belijden en alsnog zich nader te verklaren met betrekking tot de hem voorgelegde vragen, waartoe de Synode hem met alle aandrang opwekt en waartoe zij van de Heere bidt, dat Hij hem geve alles wat hij in deze weg behoeft; en

2e. hiervan onder toezending van een afschrift der uitgebrachte rapporten (voor zoveel nodig met een afschrift van het antwoord van Prof. Schilder van 8 en 9 Maart 1944), kennis te geven aan Prof. Dr. K. Schilder, aan Curatoren der Theol. Hogeschool, aan de kerkeraad van Rotterdam-Delfshaven, aan de classis Rotterdam en aan de kerkeraad van Kampen, en voorts kennis te geven aan alle kerkeraden van de Gereformeerde Kerken in Nederland”.

Dit is dan het hoge synodale woord van 23 Maart 1944. Diezelfde geschorste K. S. zou echter naar Gods bestel nog acht jaar werkzaam zijn als Dienaar des Woords en als hoogleraar. En precies acht jaar nadat de synode zich in haar schorsingsdecreet vergreep aan het ambt van deze rijk-begaafde Dienaar van Christus, heeft de Heere deze dienstknecht tot Zich genomen in de hemel.

Zo stierf dan Schilder en het is belangwekkend om na te gaan hoe en wat degenen, die hem schorsten, of zijn schorsing toefutechten of haar als wettig erkenden, in hun krantjes schreven bij zijn dood.

De inhoud van al die synodale schrijverij kan worden samengevat in de woorden: de schorsing van Schilder verloochend.

Voorzover ik heb kunnen nagaan is er niet één geweest, die geschreven heeft:

1e. Bij Schilders dood denken wij wel allereerst terug aan de moeilijke taak, die de Koning der Kerk ons op 23 Maart 1944 oplegde, Schilder zijn goddelijk ambt te ontnemen.

2e. Hoe duidelijk heeft de Heere onze zware dienst-

verrichting van 23 Maart 1944, de schorsing van Schilder, gezegend en ons doen zien, dat wij terecht K. S. zijn ambt ontnamen en dat in die weg een nieuwe kerkbloei aanschouwd zou worden.

3e. Schilder heeft na zijn schorsing nog wel acht jaar gepreekt en gedoopt en Avondmaal bediend en gedoopt, maar wij moeten krachtens onze goddelijke roeping van 23 Maart 1944, verklaren, dat zijn bedienen van Woord en Sacrament slechts schijnvertoning was en dat zijn doceren geen wetenschappelijke vorming van Gereformeerde theologen betekende.

Geen Ridderbos en geen Grosheide, geen Polman en geen Meyster, geen De Bondt en geen Den Hartogh, geen Hoek en geen Nauta, geen enkele van de bonte rij van sprekers op onze synodale „voorlichtings”-vergaderingen van 1944—1946, geen enkele van de vele Kerkbode-redacteuren, die altijd nog neerschrijven dat de synode in haar leeruitspraken en haar tuchthandelingen juist gehandeld heeft, geen van hen heeft in zijn krant van de week na Schilders dood durven schrijven: wij handelden met Schilder naar Gods wil. Wat schreven zij dan wel?

Prof. Herman Ridderbos vermijdt zorgvuldig het gebruik van Gods Naam bij een artikel ter herdenking van Schilder. Niet de Heere, maar „de snelle dood” nam Schilder weg. Hij spreekt van „uitzonderlijke gaven”, „merkwaardige man”, wiens optreden „meer vervreemding dan samenbinding”, meer verdeling en verzwakking dan vereniging en versterking voor het Gereformeerde volksdeel heeft gebracht. Alleen in Schilders strijd tegen het Nationaal-Socialisme spreekt Ridderbos van „de kracht van zijn geloof”. Aan het einde schrijft Prof. Ridderbos, dat wij „de beste gaven, die God gaf, tezamen met zoveel onvervulde, schone verwachtingen, tot de jongste dag moeten toevertrouwen aan het graf”. Het is echter niet duidelijk of hij onder deze beste gaven, die God gaf, ook Prof. Schilder rekent.

Het is een leeg en arm relaas, dat niet past bij de door Prof. Ridderbos gehouden redevoeringen ter verdediging van de synodale politiek van 23 Maart 1944. En gelukkig maar, ook hier wordt eindelijk de schorsing van Schilder verloochend.

Prof. de Bondt typeert Schilder als „meer een vlammende profeet dan een bezonnen wetenschappelijke denker”. Jammer dat Prof. de Bondt nu pas Schilders profetische gaven opmerkt. Had hij ze eerder gezien, dan zou hij niet in 1944 de moed gehad hebben Schilders schorsing te bevorderen. We mogen er echter dankbaar nota van nemen, dat ook Prof. de Bondt thans de schorsing van Schilder verloochent door de wijze waarop hij schreef bij Schilders dood. En Dr. J. Hoek, die ik op 1 April 1944 in Zaandam de schorsing

Wijzigingen Handboek 1952

In „De Reformatie” van 26 Mei 1951 werd onder aanwijzing van „Administratief manco” gevraagd om instemming (door een visitekaartje met op 't adres kenmerk „tip Handboek” aan 't Kerkelijk Bureau, G. Grasdijk, St. Ansfriusstraat 13, Amersfoort), en gevraagd om MEDEWERKING, d.w.z. om toe te passen, wat daarin aangewezen werd en wel tot voordeel voor al onze kerken in Nederland.

Die instemming werd ook wel ontvangen van personen, die het Handboek veel hebben te gebruiken, maar de MEDEWERKING vraag ik nogmaals van ALLEN, die wel eens een adres zoeken in 't Handboek, met name die voor de scribae, waarin nogal veel wijzigingen komen. (Tenzij men de kerk van UTRECHT navolgt en een vast adres daarvoor aanhoudt).

MIJN KLACHT WAS: 1 Juli 1949 werd ik scriba en tot 1 Mei 1950 kwam 2/3 van de correspondentie bij mijn voorganger; 1 Juli 1950 trad ik af, maar tot 1 Mei 1951 ontving ik nog 2/3 van de correspondentie; Juli 1951 werd ik weer scriba en tot heden, Mei 1952, komen telkens stukken bij mijn voorganger.

Zoals verleden jaar OLDEKERK, zou ik nu VEENENDAAL kunnen noemen, dat toch de HERINSTELLING meedeelde onder No. 65. Teenendaal behoorde bij EDE. Op bl. 52 onderstreepte ik 3 x VEENENDAAL en schreef 65 erbij. VEENENDAAL verzuimde te doen opmerken: adres kerkeraad, adres diaconie, Penningmeester en Correspondent Theol. Hogeschool.

Hoe eenvoudig is het gebruik: Zie Handboek 1951, bl. 56 AMERSFOORT: 3 namen met adres doorgestreept en op de kant: 78; 123. Zie op bl. 15: MARUM had de wijziging niet ingezonden op tijd; werd vermeld no. 13 en een schuine streep door de 10 regels onder MARUM, met ernaast 13.

Achterin het boekje legt U de wijzigingsbladen in volgorde; enkel bij ontvangst op aangegeven bladzijden de NAMEN doorstrepen en No. erbij. WLIZIGINGEN openstellen naar de ADMINISTRATIE in Goes. De Uitgever wacht tot er een HOEK in „De Reformatie” van 18 cm hoogte te plaatsen is en de opmaker zorgt er voor, dat aan de achterkant ADVERTENTIES staan. Dan kan ieder bezitter van HANDBOEK 1952 de „hoekjes” uitknippen en onze eenvoudige „boertjes” en „schoenmakers” bezitten een bijgewerkt HANDBOEK. Voor meer aanwijzingen steeds bereid.

G. GRASDIJK.

Blz. 7 GARRELSWEER. Adres kerkeraad: Ds R. Houwen, Boekh. der kerk: P. Faber, C. 95. (1)

Blz. 30 SMILDE. Adres kerkeraad: H. de Boer, Vaartweg 37. (2)

Blz. 37 DEVENTER. Tel. ds Faber: K 6700—3167. (3)

Blz. 38 OLDENZAAL. Telefoonnummer van ds K. de Hoop: K 6410—1290. (4)

Blz. 40 DAARLERVEEN. Adres kerkeraad: W. Kolkman, G.v. 137a, Daarlerveen, post Vroomshoop. Boekhouder: J. Ploegman, G.v. 22h, Daarlerveen, post Vroomshoop. (5)

Blz. 44 VOLLENHOVE-CADOELEN. Zielenaal: 671. Belijvende leden 320. (6)

279